

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ УМОВИ ТА ОЦІНКИ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Кравчук Л.М.

Президент України у 1991-1994 роках, Голова науково-експертної ради з підготовки Конституційної асамблеї

(тези доповіді на Всеукраїнській правовій науково-практичній конференції «Соціологічні та філософські проблеми права очима молодих науковців та практиків»)

Питання конституційної реформи, з огляду на реформування системи державного управління та потребу реального забезпечення прав та свобод людини, сьогодні є особливо актуальним. Участь громадськості, громадських інститутів у таких державних процесах є необхідними демократичними засобами становлення в Україні громадянського суспільства. Усвідомлюючи потребу удосконалення правового регулювання в Україні та підтримуючи конституційну реформу, громадські організації все частіше долучаються до вирішення проблем державотворення в Україні..

Однією із таких організацій є Всеукраїнська громадська організація «Асоціація українських правників», яка створена ще 1991 року. У свій час Асоціацію очолювали такі поважні правники як Сергій Петрович Головатий, Михайло Макарович Міхеєнко та Зорислава Василівна Ромовська. Сьогодні Президентом Асоціації є доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України Василь Васильович Костицький, який своїми науковими розробками вносить чималий вклад у розвиток правової науки. Саме активність громадськості у реформуванні державного управління, удосконаленні правового регулювання, конституційній реформі є засобом досягнення демократичності державної влади.

Конституцією України передбачено, що жодна ідеологія не може бути визначена на державному рівні обов'язковою. Проте, без Ідеології, як принципу визначення пріоритетів, як вектора розвитку права, є неможливим ефективне виконання державою своїх завдань. Якщо нема ідеології, яка має подавати право і закон, як високі цінності, то, звичайно, ніхто не буде їх поважати. Можна навести такий приклад: коли рішення партії тальки приймається, то вже думають, як його ідеологічно забезпечити, як довести, що воно найкраще, що без нього не можна. Зараз загалом ніхто про це не думає. Без ідеолога немає логіки політичної, бо немає ідеології політичної, яка формує логіку поведінки, яка забезпечує правовим способом через пояснення, через дискусії, як потрібно ставитись до права, до закону, до Конституції. Тому, окрім нігілізму, який існує ще з тих часів, існує повна відсутність, навіть на державному рівні, правового виховання. Усі ці питання є важливими у самоствердженні усіх правників і величезне значення при цьому має правова наука, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, юридичний факультет цього університету, про який знають не тільки в Україні.

Одне із найперших умов подолання правового нігілізму, підвищення правової культури у суспільстві – правова і конституційна стабільність. Не може називатися влада такою, яка дотримується закону, якщо вона нехтує елементарними нормами Конституції України і закону. Ігноруючи принцип конституційної стабільності ми у 2004 році вносили зміни в Основний закон і мали таку Конституцію, стосовно якої Венеціанська комісія прийняла офіційне рішення, що вона взята на виконання з порушенням легітимності, вона не вийшла з правового поля на принципах легітимних норм. Таким чином є проблеми не тільки економічні, є проблеми правові і політичні.

Виходячи з того, що українська еліта і світ, у тому числі Венеціанська комісія, сказали нашій державі, що вона має вийти із цього «тупикового» стану, ми маємо продовжувати конституційну реформу на засадах верховенства права. Я звернувся із листом до Президента України з тим, що Верховна Рада України не має ані моральних, ні політичних підстав змінювати Конституцію України – вона вже її

змінювала, як хотіла і останній період повернення до «старої» Конституції показав, що Парламент часом керується не Конституцією чи законом, а керується принципом «что изволите?». Рейтинг Верховної Ради серед українців десь 4-5% – це найнижчий, який є в Україні. Над процесом конституційного удосконалення і не тільки конституційного – Закон України «Про судоустрій», закони про вибори, та інші, які регулюють чи мають регулювати найважливіші суспільні відносини у нашій сучасній Україні, має працювати Конституційна асамблея.

Президент України, після ретельного вивчення цього питання, прийняв рішення створити для початку Конституційну асамблею, а потім доручити їй розробити нову редакцію Конституції України. Після видання Президентом України відповідного Указу було створено науково-експертну раду з підготовки Конституційної асамблеї. Ця рада вже двічі засідала і вже створена редакційна комісія на базі Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України. Зараз фактично вже завершена редакція Концепції Конституційної асамблеї. Дуже важливим є те, що робота із підготовки до Конституційної асамблеї вже розпочалась.

До роботи Конституційної асамблеї будуть залучені професіонали, політики, соціологи, представники громадськості, наукових та навчальних установ і, що дуже важливо, усіх політичних сил України. Тобто, Конституційна асамблея буде майданчиком, де можуть усі висловитися, де можуть бути розглянуті усі існуючі проекти Основного закону, де кожен може прийти і представити свої пропозиції, і професіонали оцінять ці пропозиції зі свого погляду, спираючись на свій досвід, український та світовий досвід, досвід дії Конституції України. Таким чином людина буде почутою, від неї не відмахнуться, бо зараз цього зробити не можна: у Верховну Раду України не запросять будь-кого, щоб вислухати його пропозиції. У роботі Конституційної асамблеї не буде враховуватись, чи ти з опозиції, чи ні, не буде надаватись перевага якимось певним пропозиціям, наприклад, від Президента – у всіх однакові, рівні права. Професіонали будуть оцінювати, наскільки це відповідає міжнародному праву, конституційному праву, наскільки це відповідає інтересам держави, українського народу і робити відповідні висновки.

Одна з найважливіших проблем в Україні – організація влади. Якщо Президент України Віктор Янукович не зламає ту недосконалу систему влади, яка створена в Україні за 20 років – все, що було започатковано у контексті Конституційної реформи, стане не настільки важливим, щоб воно визначало наше життя, бо сьогодні янголів приведіть сюди і вони напишуть янгольську конституцію – ніхто її виконувати не буде. Принцип дотримання Конституції, поміж усім іншим, є сьогодні найважливішим. Якщо Віктор Федорович хоче залишитися в історії Президентом України, він мусить зламати те, що ми натворили за 20 років, за його також участі, бо він був Прем'єр-міністром не один рік. Треба сказати собі і всім відверто – ми створили корумповану, олігархічну державу, країну, де не дотримуються Конституції як основного принципу права як такого, де існує тільки воля і політична доцільність, де існують політичні сили, які ніколи не хочуть бачити незалежну Україну – це комуністичні політичні сили. Не може держава (влада) називатись демократичною, гуманною, достойною, коли 78 % українців живе нижче прожиткового мінімуму.

Ми вже 20 років живемо у незалежній Україні і починали те, що сьогодні, на жаль, не все продовжується. Ми не діяли ідеально, але ми діяли відповідно до інтересів і до законів, які тільки-тільки піднімалися, як молода трава, а зараз замість цієї молодої трави вирости бур'яни. Ось це є різницею між тим, що було і тим, що є. Якщо Віктор Янукович сказав, що перед законом усі рівні, то це означає, що рівні усі – і Президент, і колишні, і теперішні діячі. Якщо вони вчинили злочини, то вони мають бути покарані. Якщо цього не буде, то знову слова будуть лише словами.

Враховуючи проблеми державотворення в Україні, майбутнє нинішніх молодих правників є дуже важливим для майбутнього нашої держави. Сьогодні треба себе

вишколити під незалежну Україну, під закон, під право та Конституцію і не тільки себе, а й усіх, з ким маєте справу і сьогодні, і завтра, і післязавтра.